

Högsta domstolen
Hogsta.domstolen@dom.se

Mål nr Ö 3927-21

Dödsboet efter Rabi Isabar ("Dödsboet") ./. Elamos Restaurang Aktiebolag i likvidations konkursbo ("Konkursboet")

Med anledning av Dödsboets överklagande av Svea hovrätts beslut den 27 maj 2021 i mål nr Ö 13849-20 och Högsta domstolens föreläggande yttrar sig Konkursboet enligt följande.

Inställning

Konkursboet motsätter sig ändring av hovrättens beslut.

Inledning

Svea hovrätt har i två beslut om universalsuccession (dels i förevarande mål dels i beslut den 14 maj 2003 i mål nr T 5680-02) kommit fram till att den nya parten har trätt

i den upplösta partens ställe.¹ Konkursboet menar att det måste vara den enda rimliga tolkningen av gällande rätt i frågan. Hovrättens beslut är riktigt och ska fastställas.

Konkursboet har utvecklat sina grunder i tingsrätten och i hovrätten och hänför sig till vad som anförts i tidigare instanser. Inför Högsta domstolens prövning vill Konkursboet därutöver framhålla följande.

Den avlidnes skulder övergår på dödsboet genom dödsfallet

Vid ett dödsfall sker universalsuccession av den avlidnes tillgångar och skulder samt av rättigheter och skyldigheter från den avlidne till dödsboet. Det är först vid dödsfallet som dödsboet bildas. Innan dödsfallet kan således dödsboet inte få partsställning. Dödsboets funktion är att utreda och avveckla den avlidnes ekonomiska förhållanden så att boet kan skiftas eller avslutas genom att det försätts i konkurs (se NJA 2017 s. 405).

Dödsfall medför inte, förutom i särpräglade fall, att skulder som den avlidne hade på dödsdagen upphör eller automatiskt förändras (se NJA 2017 s. 405). Så som hovrätten har angett är de i målet aktuella anspråken sådana som ska övergå på Dödsboet eftersom det inte finns särskilda regler eller annat stöd för en annan bedömning. Konkursboet delar hovrättens bedömning att tvisteföremålet i förevarande fall inte är sådant som upphör eller automatiskt förändras vid ett dödsfall.

I en pågående process måste rätten hantera dödsfallet på något sätt eftersom den avlidne inte längre är partsbehörig. Då dödsboet formellt sett inte är part i målet har rätten att antingen skriva av målet eller föra in en ny part i målet. Regler om partssuccession vid singularsuccession finns i 13 kap. 7 § rättegångsbalken. Som kommer att framgå av det följande finns även tydliga förarbetsuttalanden avseende hanteringen av övergång av tvisteföremålet vid universalsuccession.

¹ Se även Södertörns tingsrätts beslut i mål nr T 6451-19. Prövningstillstånd nekades i både hovrätt och Högsta domstolen.

Rättslig reglering om övergång av tvisteföremålet

I 13 kap. 7 § rättegångsbalken regleras överlåtelse av tvisteföremålet (singulärsuccession) under pågående rättegång. Enligt tredje stycket gäller att om överlåtelse skett är förvärvaren på motparts yrkande skyldig att inträda som part i rättegången.

Det finns inte några särskilda bestämmelser när övergång sker genom universalsuccession. Bakgrunden till det är att det inte ansågs nödvändigt med särskilda regler vid övergång av tvisteföremålet som har skett genom universalsuccession. Regleringen som kom att införas i 13 kap. 7 § rättegångsbalken avseende singulärsuccession gällde nämligen redan för universalsuccession. Genom införandet av bestämmelsen skapades således överensstämmande regler för övergång av tvisteföremålet, oavsett om det skedde genom universal- eller singulärsuccession. För att åskådliggöra detta vill jag särskilt framhåva följande förarbetsuttalanden: *"Om de förra fallet [universalsuccession, min notering] har ej ansetts nödigt att i detta sammanhang lämna särskilda regler. [...] De regler, som däri föreslås [nuvarande 13 kap. 7 § rättegångsbalken, min notering], torde överensstämma med vad nu utan skriven lag anses gälla."* (Se NJA II 1943 s. 169).

Mot den bakgrunden beskriver tredje stycket i nämnda bestämmelse gällande rätt även vid universalsuccession.

Som redogjorts för ovan följer det av tredje stycket att förvärvare, vare sig hen är å ena eller andra sidan, alltid på motpartens yrkande är skyldig att efter kallelse inträda som part i rättegången. Den allmänna grunden härför är att förhindra, att part genom överlåtelse av tvisteföremålet gör motpartens rätt i processen mer eller mindre illusorisk. För käranden kan det också vara av värde för att hen ska kunna få sin rätt prövad eller verkställd (se NJA II 1943 s. 169-170).

Tingsrätten kom fram till att dödsboet inte var skyldig att inträda som part.

Konsekvensen av resonemanget är att Konkursboet förvägras rätten till en motpart eftersom den ursprungliga motparten avlidit och således inte längre kan uppträda som part i domstol. Med ett sådant resonemang skulle Konkursboet inte kunna utverka en dom mot den avlidne, vilket knappast kan vara i enlighet med lagstiftarens intentioner. Om dödsfallet i stället skulle ha inträffat innan det att återvinningsfristen gått ut skulle talan ha kunnat väckas mot dödsboet. Och för det fall en exekutionstitel mot den avlidne hade funnits vid dennes död torde verkställighet ha kunnat ske direkt hos dödsboet (se SOU 1973:22 s. 203 f).

I sammanhanget är det tydligt att tingsrätten inte har gjort en tillräckligt djupgående analys av följderna av sin slutsats. Hovrätten har dock gjort det.

Anspråket är en fordran

Syftet med återvinningsreglerna är att i konkursborgenärernas gemensamma intresse återställa det läge som förelåg innan den återvinningsbara rättshandlingen företogs (se NJA 2001 s. 805). Vidare syftar återvinningsinstitutet till att uppnå likabehandling mellan borgenärerna samt att undvika en "allas kamp mot alla". Återvinningsinstitutet tillförsäkrar att en rättvis fördelning av en insolvent gäldenärs tillgångar sker.

Förevarande mål gäller återvinning alternativt återbäring av mottagna betalningar vilket innebär att saken avser en fordran (se NJA 2011 s. 755 där Högsta domstolen kom fram till att återvinningsanspråk avseende betalningar i preskriptionshänseende är en fordran). Slutsatsen blir således att Konkursboets anspråk mot Rabi Isabar är en fordran.

Beträffande obligationsrättsliga förpliktelser har Högsta domstolen bekräftat att dessa övergår på den avlidnes dödsbo (se NJA 2000 s. 97). Det betyder att vid Rabi Isabars död övertogs hans skulder (och tillgångar samt rättigheter och skyldigheter) av Dödsboet.

Sammanfattningsvis ska hovrättens beslut fastställas.

Stockholm den 26 januari 2022

Mikael Söderman

Mikael.soderman@bastling.se

08 – 21 53 49

Originalhandlingen är elektroniskt underskriven.